

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

T. VE A. / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 47146/11)

KARAR

STRAZBURG

21 Ekim 2014

T. ve A. / Türkiye davasında,

Başkan

Guido Raimondi,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

ve ***Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı*** Abel Campos'un katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 30 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonucunda, aynı tarihte kabul edilen

aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, iki İngiliz vatandaşı olan S.T. ve K.A. (“başvuranlar”) tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesine uygun olarak yapılmış olan 47146/11 no.lu başvuru yer almaktadır.

2. Başvuranlar, İstanbul’da görev yapan avukatlar A. Yılmaz ve S. Yılmaz tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) ise, kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranların temsilcileri, 11 Mayıs 2011 tarihinde, başvuru formunu faks yoluyla Mahkeme’ye göndermişlerdir. Ertesi gün ise, başvuru formu ile destekleyici belgeleri, birinci başvuran tarafından doldurulmuş olan yetki belgesiyle birlikte posta yoluyla iletmışlerdir. Mahkeme 20 Mayıs 2011 tarihinde, başvuru formunun aslını, beraberindeki belgeleri ve başvuranların temsilcilerinden biri olan A. Yılmaz tarafından imzalanmış mektubu almıştır. İlgili mektupta A. Yılmaz; ikinci başvuranın reşit olmadığını ve mümkün olan en kısa süre içerisinde, kanuni vasisi tarafından imzalanmış bir vekâletname göndereceğini ifade etmiştir.

4. Mahkeme, 17 Nisan ve 2 Temmuz 2012 tarihlerinde, başvuranların temsilcilerinden birine iki adet mektup göndermiştir. Mahkeme söz konusu mektuplarda, ikinci başvurana ilişkin olarak bir yetki belgesi gönderilmesini talep etmiş; ilgili belgenin gönderilmemesi halinde başvurunun kabul edilemez olduğunun beyan edilebileceği konusunda uyarıda bulunmuştur.

5. Başvuru 4 Nisan 2013 tarihinde Hükümet’e tebliğ edilmiştir.

6. 4 Nisan 2013 tarihinde, Birleşik Krallık Hükümeti’ne, Sözleşme’nin 36 § 1 maddesi ve İç Tüzüğü’nün 44. maddesi kapsamında görüş sunabileceği yönünde bilgi verilmiştir. Bunun üzerine Birleşik Krallık Hükümeti 29 Mayıs 2013 tarihinde, bu husustaki hakkını kullanmak istemediğini bildirmiştir.

7. İkinci başvuranın annesi tarafından imzalanan 30 Kasım 2013 tarihli yetki belgesi, 17 Aralık 2013 tarihinde Mahkeme’ye gönderilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

8. Başvuranlar, sırasıyla 1966 ve 1996 doğumlu olup, Sheffield, Birleşik Krallık' ta ikamet etmektedirler.

A. Başvuranların yakalanması, tutulması ve sınır dışı edilmesi

9. Başvuranlar 8 Kasım 2010 tarihinde İran'dan Türkiye'ye gelmişlerdir. Ertesi gün İstanbul Atatürk Limanı'ndan uçakla Manchester'a (Birleşik Krallık) gitmeyi planlamışlardır.

10. Başvuranlar, 9 Kasım 2010 tarihinde yaklaşık 11.00'da, Manchester'a gitmek amacıyla uçağa binmek üzereyken, özel bir havalimanı güvenlik şirketine bağlı görevliler tarafından engellenmişlerdir.

Görevliler, ikinci başvuranın pasaportundaki fotoğrafın kendisine benzemediğini ve bir başkasına ait olabileceğini iddia etmişlerdir. İkinci başvuranın pasaportunun incelenmesi amacıyla, başvuranların her ikisi de Pasaport Kontrol Büro Amirliği'nde bulunan "sorunlu yolcu odasına" götürülmüşlerdir.

11. Başvuranlar aynı gün 16.00'da, yakalanmaları bağlamındaki haklarını bildiren "Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı / Şüpheli ve Sanık Hakları Formu" başlıklı belgeleri imzalamışlardır. Birinci başvuranın imzaladığı tutanağa göre, başvuran "sahte kimlik suretiyle işlenen suça ortaklık ettiği" gerekçesiyle alıkonulmuştur. Raporlarda, Cumhuriyet savcısının da ilgili alıkoyma işlemi hususunda bilgilendirildiği ifade edilmiştir. Ancak savcı, başvuranların gözaltına alınması yönünde herhangi bir talimat vermemiştir. Ayrıca, başvuranlarca imzalanan tutanaklar, tercümanın imzasını içermemiştir.

12. Aynı gün 16.00'da iki polis memuru tarafından hazırlanan bir tutanağa göre; polis, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'nda görevli savcılardan birine, sürecin ne şekilde devam ettirileceği konusunda talimat almak amacıyla soru yöneltmiştir. Cumhuriyet savcısı, birinci başvuran S.T.'nin fotoğraflarının çekilmesi, parmak izinin ve ifadesinin alınması; ikinci başvuran K.A.'nın ise, Bakırköy Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve gerçeğe uygun olup olmadığının incelenmesi amacıyla söz konusu pasaporta el konulması yönünde talimat

vermiştir.

13. İkinci başvuran 9 Kasım 2010 tarihinde 22.50'ye kadar Atatürk Havalimanı, Pasaport Kontrol Büro Amirliği'nde tutulmuştur. Sonrasında ise, Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine, Bakırköy Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Bunu takiben ise, kimliğinin tespit edilmesi amacıyla Kriminal Laboratuvarı'na sevk edilmiştir.

14. Bakırköy Sulh Ceza Mahkemesi, 10 Kasım 2010 tarihinde ikinci başvurana el konulmasına karar vermiştir.

15. Aynı gün içerisinde ikinci başvuran, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edilmiştir. Cumhuriyet savcısı başvuranın ifadesini alarak; Kabahatler Kanunu uyarınca, başvurana idari para cezası uygulanmasına ve başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

16. Kriminal Laboratuvarı aynı gün içerisinde ilerleyen saatlerde, ikinci başvuranın pasaportunun gerçeğe uygun olduğunun tespit edildiğini bildiren bir rapor yayımlamıştır.

17. Sonrasında, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'nda görev yapan savcılardan biri, polis memurlarına, ikinci başvuranın aile üyelerinden birine teslim edilmesi veya sosyal hizmetlere sevk edilmesi yönünde talimat vermiştir.

18. 11 Kasım 2010 tarihinde 16.00 sıralarında, ikinci başvuran akrabalarından biri ve aynı zamanda birinci başvuranın eşi olan B.M.'ye teslim edilmiştir. Gerçeğe uygun olduğunun kanıtlanması üzerine, pasaportu da başvurana geri verilmiştir.

19. Birinci başvuranın 9 Kasım 2010 tarihinde havalimanında yakalanmasını takiben, fotoğrafları çekilmiş ve parmak izi alınmıştır. Aynı gün 21.00'da, İstanbul Atatürk Limanı'nda iki polis memuru tarafından ifadesi alınmıştır. İfadenin alınması sırasında bir başka polis memuru da çevirmenlik görevini üstlenerek sürece katkıda bulunmuştur. Birinci başvuran, ikinci başvuranın, kendisine ait olmayan bir pasaportla yurt dışına seyahat etmesine yardım ettiği şüphesiyle, Pasaport Kontrol Büro Amirliği'ne getirildiği konusunda bilgilendirilmiştir. Başvuran verdiği ifadelerde, ikinci başvuranın, eşinin bir akrabası olduğunu ve ikinci

başvuranın annesinin İngiliz vatandaşı olduğunu ileri sürmüştür. Kendisi hakkındaki iddiaları ise reddetmiştir.

20. Birinci başvuran, 12 Kasım 2010 tarihine kadar, havalimanında bulunan alıkoyma merkezinde tutulmaya devam edilmiştir.

21. Birinci başvuran, 12 Kasım 2010 tarihinde 16.00'da, havalimanında bulunan alıkoyma merkezinden, Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ne sevk edilmiştir.

22. Birinci başvuran, 13 Kasım 2010 tarihinde 21.20'de Birleşik Krallık' a sınır dışı edilmiştir.

B. Birinci başvuran tarafından açılan dava

23. Başvuranın avukatı, 12 Kasım 2010 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'na, başvuranların İstanbul Atatürk Havalimanı'nda alıkonulmaları sırasında nöbetçi olan polis memurları D.Ö., N.G. ve Y.A. hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Avukat, yetkilerini kötüye kullanan ve müvekkilini hukuka aykırı olarak özgürlüğünden mahrum bırakan polis memurları hakkında soruşturma açılmasını talep etmiştir. Ayrıca, ikinci başvuranın pasaportunun gerçeğe uygun olduğunun tespit edildiğini ve birinci başvuranın, herhangi bir yasal dayanak olmaksızın, havalimanında alıkonulduğunu ileri sürmüştür. Bunun dışında, müvekkilin suç işlediği hususunda şüphe duyulması halinde, polis memurlarının başvuranı yalnızca yirmi dört saatliğine alıkoymaları gerektiğini vurgulamıştır. Avukat ayrıca, müvekkilinin Cumhuriyet savcısı huzuruna çıkarılması veya serbest bırakılmasını talep etmiştir. Bunun yanı sıra söz konusu dilekçesinde, müvekkilinin tutulduğu havalimanındaki alıkoyma merkezinin aşırı kalabalık olması ve fiziki durumu hakkında şikâyetle bulunmuştur.

24. Bakırköy Cumhuriyet savcısı 20 Ocak 2011 tarihinde, birinci başvuranın alıkonulması sırasında nöbetçi olan iki polis memurunun ifadelerini almıştır. Polis memurları, birinci başvuranın, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ne sevk edilmek üzere alıkonulduğunu ileri sürmüştür.

25. Bakırköy Cumhuriyet savcısı, 22 Ocak 2011 tarihinde, ilgili polis memur-

ları hakkında ceza davası açılmamasına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı söz konusu kararında, nöbetçi Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine, birinci başvuranın ceza soruşturmasına tabi tutulduğunu ve havalimanında bulunan misafirhanede alıkonulduğunu kaydetmiştir. Cumhuriyet savcısı, birinci başvuranın serbest bırakılması konusunda yaşanan gecikmenin, başvuranın sınır dışı edilmesiyle ilgili idari usulden kaynaklandığı ve polis memurlarının, yetkiyi kötüye kullanma suçunu işleme niyetiyle hareket etmedikleri kanısına varmıştır.

26. Başvuranların avukatı 23 Şubat 2011 tarihinde, 22 Ocak 2011 tarihli karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, birinci başvuranın alıkonulmasının hukuka aykırı olduğu iddiası, birinci başvurana neden yakalandığı konusuna bilgi verilmemesi, sınır dışı emri tebliğ edilmeksizin, başvuranın sınır dışı edilmesinin hukuka aykırı olduğu ve başvuranın alıkonulduğu koşulların kötü olduğu hususlarını Ağır Ceza Mahkemesi'nin dikkatine sunmuştur.

27. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 14 Mart 2011 tarihinde, birinci başvuranın itirazını reddederek; 22 Ocak 2011 tarihli kararın hukuka uygun olduğuna hükmetmiştir.

28. Birinci başvuran tarafından yapılan suç duyurusunun ardından, D.Ö., N.G. ve Y.A. hakkında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne disiplin soruşturması başlatılmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 16 Şubat 2011 tarihinde, Bakırköy Cumhuriyet savcısının 22 Ocak 2011 tarihli kararını dikkate alarak; ilgili polis memurları hakkında disiplin işlemi yapılmamasına karar vermiştir. Kararda, başvuranların kabahatler kanunu kapsamındaki işlemlere tabi tutuldukları ve birinci başvuranın gözaltında tutulmadığı, havalimanında bulunan misafirhanede tutulduğu kaydedilmiştir.

29. Başvuranların avukatı 28 Şubat 2011 tarihinde, 16 Şubat 2011 tarihli karara itiraz etmiştir. Dilekçesinde, 23 Şubat 2011'de İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunduğu dilekçede yer alan görüşlerin aynılarını ileri sürmüştür.

30. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 16 Şubat 2011 tarihli kararda polis memurları hakkında ceza davası açılması konusunda izin verilmesinin reddedildiğini dikkate alarak; 2 Haziran 2011 tarihinde, birinci başvuranın itirazının esası hakkında karar verme yetkisi bulunmadığına hükmetmiştir. Yerel mahkeme, söz

konusu idari kararın iptal edilmesi için, başvuranın idare mahkemeleri önünde dava açması gerektiğini kaydetmiştir.

C. İstanbul Atatürk Havalimanı alıkoyma merkezindeki tutulma koşulları

1. Birinci Başvuranın İfadesi

31. Birinci başvuran, İstanbul Atatürk Havalimanı'nda bulunan alıkoyma merkezinin, yetmiş yedi saat süren tutulması sırasında aşırı kalabalık olduğunu iddia etmiştir. Bir bölmeyle ikiye ayrılmış olan 32 metre karelik bir odada tutulduğunu ileri sürmüştür. Bölümlerden birinde pencere bulunduğunu ancak diğer bölümün hiçbir şekilde gün ışığı almadığını beyan etmiştir. Başvuran, gün ışığı almayan bölümde en az yirmi kişiyle birlikte tutulduğunu iddia etmiştir. Ayrıca başvurana göre, temiz hava alma olanağı bulunmamakla beraber, odanın çok kalabalık olması hijyen sorunlarına neden olmuştur. Başvuran ayrıca, oda içerisinde üzerinde uyuyabilecekleri türden herhangi bir mobilya bulunmadığını ve aşırı kalabalık nedeniyle uzanmanın hiçbir şekilde mümkün olmadığını iddia etmiştir. Havalimanında alıkonulduğu süre boyunca temiz hava alamadığını ve memurlar tarafından eşlik edilmediği sürece lavaboları kullanamadığını iddia etmiştir.

2. Hükümet'in İfadesi

32. Hükümet, başvuranın Havalimanı Emniyet Müdürlüğü'ndeki Hukuk İşleri Şube Müdürlüğü'nde yer alan bekleme odasında alıkonulduğunu ileri sürmüştür. Söz konusu oda 32 metre karedir. Pencerelerden güneş ışığı almakta olup, havalandırma sistemi bulunmaktadır. Hükümet ayrıca, odanın içerisinde dinlenmek ve uyumak için oturma bölümü olduğunu ve odanın her gün temizlendiğini kaydetmiştir. Hükümet alıkonulan kişilerin, emniyet müdürlüğünün lavabolarını kullandığını öne sürmüştür. Hükümet'in beyanlarına göre, 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında toplam seksen yedi kişi söz konusu odada tutulmuştur.

33. Hükümet, birinci başvuranın tutulduğu odanın siyah beyaz fotoğrafını sunmuştur. Fotoğrafta, bir bölmeyle ayrılmış iki ayrı alan görünmektedir. Sağ taraftaki alanda iki adet pencere, iki sedir ve üç sandalye bulunmaktadır. Odanın bu bölümü iyi aydınlatılmış görünmektedir. Fotoğrafın sol tarafında ise içerisin-

de yedi sandalye ve bir sedir bulunan, ancak pencere bulunmayan karanlık bir bölüm vardır. Her iki bölüm de temiz görünmektedir.

34. Hükümet ayrıca Mahkeme'ye iki adet liste sunmuştur. Bu listelerde, 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında İstanbul Atatürk Havalimanı alıkoyma merkezinde tutulan kişilerin isimleri, tutulma gerekçeleri, tutulanların milliyetleri ve yakalandıkları tarih ve saat yer almaktadır. Söz konusu listelere göre, 9 Kasım 2010 tarihinde 19.00'da İstanbul Atatürk havalimanında toplam otuz sekiz kişi (otuz bir erkek yedi kadın) alıkonulmuştur. 12 Kasım 2010 tarihinde 08.00'da ise alıkonulan kırk dokuz kişi (otuz yedi erkek on iki kadın) bulunmaktadır. Birinci başvuranın adı, 9 Kasım 2010 tarihli listede mevcut olup, 12 Kasım 2010 tarihli listede bulunmamaktadır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMA

A. İç hukuk kuralları ve uygulama

35. İlgili tarihte yabancıların alıkonulması ve sınır dışı edilmesine ilişkin iç hukuk kuralları ve uygulamaların bir örneğine, *Yarashonen / Türkiye* (no. 72710/11, §§ 21-26, 24 Haziran 2014) ve *Abdolkhani ve Karimnia / Türkiye* (no. 30471/08, §§ 29-45, 22 Eylül 2009) davalarında rastlanabilir.

36. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin 1. fıkrası aşağıdaki gibidir:

“b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözlü açıklanmayan,

Kişiler, ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.”

B. Uluslararası yasalar

37. Yabancı ülke vatandaşlarının tutulma koşulları hakkındaki, Avrupa İşkenenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komisi-

tesi (CPT) standartlarının (bk. CPT standartları belge no. CPT/Inf/E (2002) 1- Rev. 2013) ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“25. CPT ziyaret heyetleri göç ile ilgili olarak gözaltına alınan kişilerle, giriş noktalarındaki nezaret merkezlerinden karakollara, cezaevlerinden özel gözaltı merkezlerine kadar çok çeşitli gözetim yerlerinde karşılaşmıştır. Özellikle... hava alanlarındaki transit ve “uluslararası” bölgeler. CPT, bir transit veya “uluslararası” bölgede kalışın, koşullara bağlı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5 (1) (f) maddesi çerçevesinde özgürlükten mahrum edilme anlamına geleceğini ve böylece bu bölgelerin de Komitenin görev alanına girdiğini savunmaktadır.

26. **Giriş noktası nezaret merkezleri** özellikle uzun kalışlar için yetersiz bulunmuştur. CPT delegasyonları bazı hallerde havaalanı salonlarında derme çatma koşullarda günlerce tutulan kişilere rastlamıştır. Bu kişilere uyumak için uygun yerler gösterilmesi, bagajlarına ve uygun donanımlı tuvalet ve yıkanma imkânlarına ulaşmalarının sağlanması ve gün içinde açık havada egzersiz yapmalarına izin verilmesi gereklidir. Ayrıca, yiyeceğe erişim ve tıbbi bakım da teminat altına alınmalıdır.

...

79. Yasa dışı göçmenlere uygulanacak tutukluluk durumu, onların özgürlüklerinin kısıtlanmasının doğasını yansıtmalı, sınırlı kısıtlamalar içeren ve çeşitlendirilmiş etkinlik rejiminden oluşmalıdır. Örneğin, özgürlükten yoksun kılınmış yasa dışı sığınmacıların, tutuldukları kurum içindeki hareket serbestlikleri mümkün olduğunca az sınırlandırılmalıdır.”

38. CPT 2009 yılının Haziran ayında, Türkiye’nin farklı illerinde, aralarında birinci başvuranın tutulduğu İstanbul Atatürk Havalimanı transit bölgesi alıkoyma merkezinin de bulunduğu ve yabancı ülke vatandaşlarının alıkonulduğu birçok merkezi ziyaret etmiştir. 16 Aralık 2009 tarihli ziyaret raporunun ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“3. İstanbul Uluslararası Havalimanı transit bölgesinde bulunan, yabancı vatandaşlara yönelik alıkoyma merkezi

65. İstanbul Uluslararası Havalimanı’nın transit bölgesinde bulunan, Pasa-

port Kontrol Büro Amirliği alıkoyma merkezi, uçakla Türkiye'ye gelmelerinin ardından, Türkiye sınırları içerisine girmeleri reddedilen kişilerin kullanımı için iki odadan oluşmaktadır. Söz konusu merkez, Pasaport Kontrol Büro Amirliği dene-timinde, özel bir güvenlik şirketi tarafından yönetilmektedir.

Ziyaret tarihinde söz konusu merkezde, 13 yabancı ülke vatandaşı bulunmaktadır (yedi kadın altı erkek). Kayıtlara göre 2009 yılının başından itibaren bu merkezde 3400'ü aşkın yabancı ülke vatandaşı alıkonulmuştur. Bu kişilerin büyük bir çoğunluğu burada, bir sonraki uçuşu bekleme sürecinde kısa bir süreliğine kalmıştır. Söz konusu kişiler, yalnızca istisnai durumlarda, 24 saatten fazla süreliğine alıkonulmuşlardır.

Maddi koşullar, kısa süreli olarak alıkoyma işlemleri için genel olarak yeterlidir. İki adet alıkoyma odası (biri erkek, diğeri ise kadın yabancı vatandaşlar için), koltuk (yatak olarak açılabilen), sandalye ve masalarla doludur. Duş ve temizlik imkânları da mevcuttur.”

39. Birleşmiş Milletler (“BM”) Göçmenlerin İnsan Hakları Özel Raportörü François Crepeau, Türk Hükümeti'nin daveti üzerine 25-29 Haziran 2012 tarihleri arasında Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur. François Crepeau diğerlerinin yanı sıra, İstanbul Atatürk Havalimanı transit bölgede bulunan, yabancı vatandaşların alıkonulması amacıyla tasarlanmış merkezleri ziyaret etmiş ve 17 Nisan 2013 tarihinde BM Genel Kurulu'na bir rapor (A/HRC/23/46/Add.2) sunmuştur. Söz konusu raporun ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“58. Özel Raportör ayrıca İstanbul Atatürk Havalimanı'nın transit bölgesinde bulunan “sorunlu yolcu odasını” da ziyaret etmiştir. Söz konusu yer Türkiye'ye girmeye çalışırken yahut transit haldeyken yakalanıp gözetim altına alınan göçmenlerin bulunabileceği önemli bir sınır geçiş noktasıdır. Türk makamlarının, “sorunlu yolcu odasının” özel bir şirketin yetkisinde olduğu ve kendi yetki alanında bulunmadığı iddiası Özel Raportör için oldukça endişe vericidir. Zira adı “sorunlu yolcu odası” olmasına rağmen, bu alan, kişilerin ayrılmalarına müsaade edilmediği için, bir alıkoyma yeridir. Dahası, transit bölge Türk makamlarının sorumluluğu altında olan ve Türkiye toprağı olan bir yerdir. Özel Raportör'ün “sorunlu yolcu odasına” erişim konusunda yaşadığı zorluklar, Hükümet'in bu

alanda yetkisinin bulunmadığı iddiasıyla birlikte göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu durum

Özel Raportör'e bu alana kısıtlı erişimleri olduğunu belirten avukatların, sivil toplum örgütlerinin ve uluslararası kuruluşların ifadelerini doğrulamaktadır. Özel Raportör ayrıca burada tutulan kişilerin uzun süreler boyunca alıkonuldukları iddialarından da kaygı duymaktadır. Özel Raportör, Türk makamlarının göçmenlerin transit bölgede ne tür muamelelerle karşılaştığını etkili bir biçimde denetlememesinden ötürü oldukça endişelidir ve Türk makamlarını bu tür bir denetimi sistematik olarak gerçekleştirmeleri yönünde teşvik etmektedir.”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZI

40. Hükümet, başvuru formunda yer alan olayların ve başvuran şikâyetlerinin, Mahkeme İç Tüzüğü uyarınca kısa ve öz bir şekilde anlatılmadığını ve toplamda yirmi sekiz sayfadan oluştuğunu ileri sürmüştür. Ayrıca başvuranların Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47. maddesi ve Uygulama Yönergeleri'nin 11. paragrafı uyarınca, davanın olayları ve başvuranların şikâyetleriyle ilgili olarak kısa bir özet sunmadıklarını kaydetmiştir. Bu nedenle İç Tüzüğü'nün 47. maddesi kapsamındaki koşulların karşılanmaması nedeniyle, Mahkeme'nin başvuruyu reddetmesini talep etmiştir.

41. Mahkeme daha önce, *Öner Aktaş / Türkiye* (no. 59860/10, § 29, 29 Ekim 2013) ve *Yüksel / Türkiye* ((k.k.), no. 49756/09, § 42, 1 Ekim 2013)) davalarında, davalı Hükümet'in öne sürdüğü benzer itirazları inceleyerek reddettiğini yinelemektedir. Mahkeme mevcut davada, daha önceki bulgularından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir sebep tespit edememiştir. Bu nedenle, Hükümet'in bu konu hakkındaki görüşleri reddedilmelidir.

II. İKİNCİ BAŞVURAN HAKKINDA

42. Hükümet, Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından başvuranların temsilcilerine gönderilen mektuplara rağmen; temsilcilerin, mahkeme önündeki davada en azından 17 Nisan 2013 tarihine kadar ikinci başvuruları temsil ettiklerini gösteren bir yetki belgesi sunmadıklarını ileri sürmüştür. Bu nedenle Hükümet, mevcut

başvurunun, ikinci başvuran ile ilgili kısmının, kişi bakımından bağdaşmaz olması nedeniyle reddedilmesi gerektiği kanısındadır.

43. Başvuranların temsilcileri, buna yanıt olarak; 30 Kasım 2013 tarihinde, mevcut davaya konu olayların olduğu tarihte reşit olmayan ikinci başvuranın kanuni vasisi tarafından gereğine uygun şekilde doldurulmuş bir yetki belgesi gönderdiklerini öne sürmüştür.

44. Mahkeme, ikinci başvuran tarafından yapılan başvurunun, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca, aşağıda belirtilen gerekçelerle, altı aylık süre sınırı içerisinde gerçekleştirilmemesi nedeniyle, Hükümet'in bu husustaki itirazının incelenmesine gerek olmadığı kanaatindedir.

45. Mahkeme, *Kaur /Hollanda* ((k.k.), no. 35864/11, AİHM 15 Mayıs 2002) kararında, aşağıdakileri ifade etmiştir:

"12. ... Mahkemeye gönderilen herhangi bir ilk yazışma ile Sözleşme kapsamındaki yargılamaların başlatılması ve herhangi bir açıklama getirmeksizin ve belirsiz bir süre boyunca herhangi bir girişimde bulunmaksızın eylemsiz kalınması, altı ay kuralının amaç ve ruhuna uygun değildir. Bu nedenle, başvuranlar ve temsilcileri başvuru sürecini mahkeme ile ilk teması kurduktan sonra makul bir süratle sürdürmelidir (*P.M. / Birleşik Krallık* (k.k.), no. 6638/03, 24 Ağustos 2004). Bunun gerçekleşmemesi halinde Mahkeme, altı aylık sürenin durdurulmasının geçersiz kılınmasına ve tamamlanmış başvuru formunun beyan edildiği tarihin, başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilmesine karar verebilir (bk. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47 § 5 maddesi ve yargılamaların başlatılmasına ilişkin Uygulama Yönergelerinin 4. paragrafı...).

13. Başvuranların temsil edildiği hallerde, yetki belgesi sunulmamasının, başvurunun yapıldığı tarih üzerinde herhangi bir sonuç doğurup doğurmaya-çağına ilişkin olarak; Mahkeme'nin daha önceden yetki belgesinin sunulduğu tarihin, altı aylık süre kuralına uyulup uyulmadığı konusunda yapılan değerlendirmede belirleyici olmadığına karar verdiği doğrudur (bk. *Post /Hollanda* (k.k.), no. 21727/08, 20 Ocak 2009 ve *W.S. /Polonya*, no. 21508/02, § 42, 19 Haziran 2007). Ancak bu görüş, ulusal düzeyde nihai kararın verildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde yetki belgesinin sunulmasının gerekip gerekmediği hususunda

ortaya çıkan farklı bir soru ile ilgilidir. Burada söz konusu olan soru, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47 § 1 maddesinde belirtilen verileri ve belgeleri içerse dahi; bir başvurunun, yetki belgesinin çok uzun bir süre sonra sunulması veya belirtilen süre sınırı içerisinde sunulmaması halinde, belirli bir tarihte yapılmış olduğunun değerlendirilebileceğine devam edilip edilmeyeceğidir. Mahkeme, aşağıdaki gerekçelerden dolayı, durumun bu şekilde olmaması gerektiği kanaatinde.

14. Başvuranın Mahkeme ile doğrudan temas halinde olmadığı durumlarda; Mahkeme, söz konusu temsilcilerin, Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında adlarına eylemde buldukları mağdurlardan özel ve açık bir talimat aldıklarını kanıtlamak durumunda olduklarına karar vermiştir. Dava dosyalarında vekâletname (başvuranların bizzat, adı belirtilen avukat tarafından kendi adlarına Mahkeme önünde dava açılabileceğini beyan ettikleri bir belgedir) bulunmaması durumunda, Mahkeme bu tür davaların, Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında "başvuran" bulunmaması nedeniyle reddedilmesi gerektiği kanısına vararak; bu başvuruları Sözleşme'nin 35 §§ 3. ve 4. maddeleri uyarınca kişi bakımından bağdaşmaz olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (bk. yukarıda anılan *Post* kararı; *K.M. ve Diğerleri /Rusya* (k.k.), no. 46086/07, 29 Nisan 2010; *Çetin/ Türkiye* (k.k.), no. 10449/08, 13 Eylül 2011).

15. Herhangi bir açıklama olmaksızın ve uzun bir süre boyunca, Sözleşme kapsamında gerçekleştirilen yargılamaların kendi adlarına başlatılması yönündeki isteklerini Mahkeme önünde teyit etmeyen sözde başvuranlar adına, bu yargılamaların başlatılması, altı aylık süre kuralına aykırı bir durum teşkil edecektir. Ayrıca, Mahkeme'nin mevcut iş yükü ve insan hakları konusunda ciddi meseleler doğuran çok sayıda davanın Mahkeme önünde derdest olduğu dikkate alındığında; Mahkeme'nin, herhangi bir uzatma talebi olmaksızın ve bu basit ancak önemli usuli koşulun yerine getirilmesi konusunda yaşanan gecikmeye ilişkin herhangi bir açıklama yapılmaksızın, yetki belgesi sunulması için belirtilen süre sınırının aşıldığı davaları, esas bakımından incelemesi beklenemez (bk. *bu davaya uygulandığı ölçüde, Bock/Almanya* (k.k.), no. 22051/07, 19 Ocak 2010)."

46. Mahkeme, belirtilen görüşler ve mevcut davanın koşulları ışığında; somut davaya ilişkin olarak gerçekleşen yargılamalar sırasında yürürlükte olan Mahke-

me İç Tüzüğü ve Yargılamaların Başlatılmasına ilişkin Uygulama Yönergeleri'nde yer alan kuralların, yukarıda anılan *Kaur / Hollanda* davasında uygulananlarla aynı olduğunu kaydetmektedir. Bu nedenle, 1 Ocak 2014 tarihinde İç Tüzüğün yeni versiyonunun yürürlüğe girmesine karşın; söz konusu kararda yer alan değerlendirmeler, somut davanın koşulları açısından da geçerlidir.

47. Mahkeme ayrıca, ikinci başvuran ile ilgili olarak, başvuranın serbest bırakıldığı 11 Kasım 2010 tarihinden itibaren altı aylık sürenin başlamış olduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 4. paragraf). Bu nedenle en geç 11 Mayıs 2011 tarihinde Mahkeme'ye başvuru yapılmış olması gerekmektedir.

48. Başvuranların avukatları 11 Mayıs 2011 tarihinde başvuruda bulunmuşlardır. Ancak Mahkeme, ikinci başvuran açısından, bu tarihi başvuru tarihi olarak değerlendirmemektedir. Bu hususta, başvuranların avukatlarının beyanlarına gerekli şekilde imzalanmış ve doldurulmuş bir yetki belgesi eklenmediğini gözlemlemektedir. Mahkeme bu bağlamda, başvuran avukatlarından A. Yılmaz'ın 11 Mayıs 2011 tarihli mektubunu dikkate almaktadır. Bu mektupta avukat, ikinci başvuranın yaşı nedeniyle, mümkün olan en kısa sürede yasal vasisi tarafından imzalanmış bir yetki belgesi göndereceğini ifade etmiştir. 17 Nisan ve 2 Temmuz 2012 tarihlerinde ise Mahkeme, A. Yılmaz'a iki adet mektup göndermiştir. Mahkeme söz konusu mektuplarda, ikinci başvurana ilişkin olarak doldurulmuş bir yetki belgesi gönderilmesini talep etmiş; ilgili belgenin gönderilmemesi halinde başvurunun kabul edilemez olduğunun beyan edilebileceği konusunda uyarıda bulunmuştur (bk. yukarıdaki 36. paragraf). Ancak, ikinci başvuranın annesi tarafından imzalanmış olan 30 Kasım 2013 tarihli yetki belgesi, 17 Aralık 2013 tarihinde Mahkeme'ye ulaşmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yetki belgesinin yanında bulunan mektupta; iki buçuk yılı aşan gecikmenin sebebinin açıklanmadığını gözlemlemektedir.

49. Mahkeme mevcut başvurunun, başvuran temsilcilerinin 17 Nisan ve 2 Temmuz 2012 tarihli mektuplarda yetki belgelerinin sunulması için süre sınırına tabi olmayışı bakımından, *Kaur / Hollanda* davasından farklı olduğunun bilincindedir. Ancak başvuran temsilcilerinin, belgeyi sunmamasının muhtemel sonucu hakkında uyarıldığı ve belgenin sunulması konusunda aşırı bir gecikme yaşandığı

dikkate alınarak; Mahkeme, yetki belgesinin sunulduğu 17 Aralık 2013 tarihinin, başvurunun yapıldığı tarih olarak değerlendirilmesi gerektiğini tespit etmiştir. Altı aylık süre sınırının 11 Mayıs 2011’de sona ermesi nedeniyle, ikinci başvuran ile ilgili olduğu kadarıyla, başvuru süresi dışında yapılmış olup, Sözleşme’nin 35 §§ 1 ve 4. maddeleri uyarınca reddedilmelidir.

III. BİRİNCİ BAŞVURAN HAKKINDA

A. Sözleşme’nin 5. maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

Birinci başvuran, Sözleşme’nin 5 §§ 1, 2, 3, 4 ve 13. maddeleri uyarınca; alınulmasının hukuka aykırı olduğu hususunda itirazda bulunabileceği bir fırsat olmaksızın kanuna aykırı olarak tutulduğu ve özgürlüğünden yoksun bırakılma gerekçeleri hakkında yeterli şekilde bilgilendirilmediği hususunda şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, Sözleşme’nin 5 § 5 maddesi uyarınca, iç hukuk kapsamında bu şikâyetlere ilişkin olarak tazminat hakkı bulunmadığını öne sürmüştür.

51. Hükümet bu görüşlere itiraz etmiştir.

52. Mahkeme ilk olarak, Sözleşme’nin 13. maddesi kapsamındaki şikâyetin sadece, 13. maddenin daha genel koşullarıyla ilgili olarak özel hüküm ifade eden (*lex specialis*) 5 § 4 maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini değerlendirmektedir (bk. *Amie ve Diğerleri / Bulgaristan*, no. 58149/08, § 63, 12 Şubat 2013). Ayrıca 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyetin, 5 § 1 maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir.

Sözleşme’nin 5 § 1, 5 § 2, 5 § 4 ve 5 § 5. maddeleri aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

(b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

(c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

(d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;

(e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;

(f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur

...

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.”

1. Kabul edilebilirlik hakkında

53. Başvuranın 12 Kasım 2010 tarihinde Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ne transfer edilmesine kadar polis gözetiminde tutulması nedeniyle; Hükümet, 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen tutulma işleminin, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi kapsamına girdiğini beyan etmiştir. Bu bağlamda Hükümet, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91. maddesi uyarınca, bu tür durumlarda polis tarafından gözaltında tutulma süresinin yirmi dört saat ol-

duğunu ve başvuranın alıkonulduğu sürenin kanunla öngörülen bu sınırı aştığını ileri sürmüştür. Hükümet, yasal gözaltı süresi sonunda hâkim önüne çıkarılmayan bir kişi olan başvuranın, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 141 /1 (b) maddesi kapsamında tazminat hakkı doğduğu kanısına varmıştır. Ayrıca başvuranın, Sözleşme'nin 5 § 2 maddesi kapsamındaki şikâyetine ilişkin olarak ise, tutulma gerekçeleri hakkında kendisine bilgi verilmemesi halinde 5271 sayılı Kanunun 141/1 (g) maddesi uyarınca tazminat talep edebileceğini öne sürmüştür. Bu nedenle Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle söz konusu başvurunun reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

54. Başvuran, Sözleşme'nin 5 §§ 1 ve 2. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerine ilişkin olarak etkin bir hukuk yolu bulunmadığını iddia etmiştir. Bu bağlamda, Ceza Muhakemesi Kanunu anlamında kendisine yönelik olarak suç isnadında bulunulmadığını ve kendisinin ve ikinci başvuranın Kabahatler Kanunu kapsamındaki işlemlere tabi tutulduğunu beyan etmiştir. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanunun 141. maddesinin kendisi açısından uygulanabilir olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, yerel mahkemelerin, benzer davalarda bu tür talepleri reddettiğini ifade etmiştir. Görüşlerini desteklemek amacıyla, Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi'nin, 5271 sayılı Kanunun 141. maddesi kapsamındaki bir tazminat talebini reddettiği örnek bir karar sunmuştur. Bu kararda, A.C.U. adlı kişi, ilk olarak gözaltına alınmış, sonrasında ise kendisine yönelik olarak kovuşturma yürütülmemesine karşın, yabancılar geri gönderme merkezinde alıkonulmuştur. Başvuran tarafından sunulan karara göre, yerel mahkeme, A.C.U. hakkında ceza soruşturması başlatılmasına rağmen, kişinin gözaltına alınmadığına, idari tutukluluk işlemine tabi tutulduğuna karar vermiştir. Bu nedenle yerel mahkeme, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin ilgili davada uygulanamayacağına hükmetmiştir.

55. Mahkeme ilk olarak, başvuranın 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında İstanbul Atatürk Havalimanı'nda alıkonulmasının, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi kapsamına girebilecek bir alıkoyma işlemi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ve böylelikle başvuranın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat talep edip edemeyeceğini tespit etmesi gerektiği görüşündedir. Bu bağlamda Mahkeme, 9 Kasım 2010 tarihinde, polislerin başvuranı "sorunlu yolcu odasına" götürdüklerini gözlemlemektedir. Sorunlu yolcu odası,

yabancı ülke vatandaşlarının İstanbul Atatürk Havalimanı'nda alıkonulduğu bir bölüm olarak nitelendirilmektedir (bk. yukarıdaki 38 ve 39. paragraflar). Mahkeme, aynı gün 16.00'da hazırlanan polis tutanaklarının başvuranın "yakalanmasına" atıfta bulunmasına karşın, bu tutanaklara göre, Cumhuriyet savcılarının başvuranın polis gözetiminde tutulmasına karar vermediğini kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 11 ve 12. paragraflar). Esasında başvuranın avukatı, iki polis memuru hakkında, başvuruyu hukuka aykırı olarak özgürlüğünden mahrum bıraktıkları ve yetkilerini kötüye kullandıkları iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu; ilgili polis memurları Cumhuriyet savcısı önünde, başvuranın Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ne transfer edilmek üzere alıkonulduğunu ifade etmişlerdir (bk. yukarıdaki 23 ve 24. paragraflar). Böylelikle Bakırköy Cumhuriyet savcısı, başvuranın ceza soruşturmasına tabi tutulduğu ve yabancıların tutulduğu bir merkezde göç denetimi kapsamında alıkonulduğu kanısına varmış ve bu nedenle polis memurları hakkında ceza yargılaması başlatılması yönündeki talebi reddetmiştir (bk. yukarıdaki 25. paragraf). Son olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 16 Şubat 2011 tarihli kararda, başvuranın gözaltında tutulmadığını, havalimanındaki yabancıların alıkonulduğu bir merkezde tutulduğunu kaydetmiştir (bk. yukarıdaki 28. paragraf). Mahkeme ayrıca, başvuranın örnek verdiği A.C.U. tarafından açılan davaya ilişkin olarak Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği kararın da aynı yönde olduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıdaki 54. paragraf).

56. Mahkeme yukarıdakiler ışığında, başvuranın alıkonulmasının, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi anlamında ceza soruşturmasının parçası olarak bir çeşit gözaltı veya söz konusu maddenin tazminat hükmü kapsamına girmeyen göç denetiminin bir parçası olarak, idari tutukluluk şeklinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunda bir belirsizlik olduğu kanaatindedir. Mahkeme bu hususta, Bakırköy Cumhuriyet savcısı ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından verilen, başvuranın polisler tarafından göç denetimi kapsamında tutulduğu ve gözaltına alınmadığı yönündeki kararlarına önem vermektedir. Mahkeme ayrıca Hükümet'in, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 (b) veya (g) maddesinin, başvuraninkine benzer durumlarda başarılı bir şekilde uygulandığı örnekler sunmadığını vurgulamaktadır. Aksine başvuranın kendisi, A.C.U. tarafından açılan davayla ilgili olarak Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ve-

rilen aksi yöndeki kararı sunmuştur (bk. yukarıdaki 54. paragraf). Mahkeme bu koşullar altında, başvuranın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat talebinde bulunamaması nedeniyle sorumlu tutulamayacağı kanaatindedir. Bu nedenle Mahkeme, Hükümet'in itirazını reddetmektedir.

57. Mahkeme, başvurunun bu kısmının, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında, açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Ayrıca kabul edilemezliğe ilişkin olarak da herhangi bir husus tespit edilememiştir. Bu nedenle kabul edilebilir olduğu bildirilmelidir.

2. Esas hakkında

a. Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

58. Hükümet, başvuranın 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında tutulmasının, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi kapsamında haklı gerekçelere dayandığını beyan etmiştir. Ayrıca başvuranın 12 ve 13 Kasım 2010 tarihlerinde, Sözleşme'nin 5 § 1 (f) maddesi anlamında, sınır dışı edilmesi amacıyla tutulduğunu kaydetmiştir.

59. Başvuran, iç hukukta alıkonulmasına ilişkin olarak herhangi bir yasal dayanak bulunmaması sebebiyle, bu durumun hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

60. Mahkeme, dava dosyasının içeriği ışığında, başvuranın alıkonulmasının Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi kapsamına giremeyeceğini ve sınır dışı edilmesi amacıyla göç kontrolü bağlamında özgürlüğünden yoksun bırakıldığını yinelemektedir (bk. yukarıdaki 55 ve 56. paragraflar).

61. Mahkeme önceden benzer bir şikâyeti, Türk hukukunda kişinin sınır dışı edilmek üzere tutulmasına karar verilmesine yönelik bir usul öngören açık yasal hükümlerin bulunmayışından ötürü, başvuruların tutulmasının Sözleşme'nin 5. maddesi doğrultusunda "hukuka uygun" olmadığına karar verdiği *Abdolkhani ve Karimnia* (bk. yukarıda anılan, §§ 125 - 135) davasında incelemiştir. Mahkeme mevcut davayı incelemiş ve söz konusu kararında ulaştığından farklı bir sonuca varmasını gerektirecek herhangi özel bir koşul tespit edememiştir.

62. Bu nedenle mevcut davada, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ihlal edilmiştir.

b. Sözleşme'nin 5 § 2 maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

63. Hükümet, 9 Kasım 2010 tarihinde 16.00'da polisler tarafından hazırlanan tutanağa ve başvuranın aynı gün polise verdiği ifadeleri içeren belgeye atıfta bulunarak (bk. yukarıdaki 11 ve 19. paragraflar); başvuranın suç işlediği şüphesiyle yakalandığı hususunda bilgilendirildiğini ileri sürmüştür.

64. Başvuran, İstanbul Atatürk Havalimanı ve Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde alıkonulmasının gerekçeleri hakkında bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

65. Sözleşme'nin 5 § 2 maddesinde yer verilen temel güvenceye ilişkin genel ilkeler *Abdolkhani ve Karimnia* (yukarıda anılan, § 136) davasında açıklanmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yakalanan kişiye, uygun gördüğü takdirde Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi uyarınca yakalanmasının hukuka uygunluğunu sorgulamak üzere mahkemeye başvurabilmesine imkân vermek için teknik olmayan, basit ve kolaylıkla anlaşılır bir dilde, yakalanmasının esas yasal ve maddi gerekçelerinin açıklanması gerektiğini vurgulamaktadır.

66. Mahkeme, başvuranın 9 Kasım 2010 tarihinde havaalanındaki Pasaport Kontrol Büro Amirliği'ne götürüldüğünde, bir belge imzaladığını gözlemlemiştir. Bu belgeye göre, başvuran yakalanma gerekçeleri hakkında, diğer deyişle ikinci başvuranın ceza gerektiren bir suç işlemesine yardım ettiği şüphesi hakkında bilgilendirilmiştir. Ancak, yerel makamların karar verdiği ve Mahkeme'nin tespit ettiği gibi, başvuran suç isnadı sonucunda değil, göç denetimi kapsamında alıkonulmuştur (bk. yukarıdaki 55 ve 56. paragraflar). Mahkeme bu bağlamda, dava dosyasında, başvuranın resmi olarak havalimanındaki veya sonrasında Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ndeki idari tutukluluğunun gerekçeleri hakkında bilgilendirildiğini gösteren herhangi bir belge bulunmadığını kaydetmektedir. Bu tür bir belgenin mevcut olmaması nedeniyle Mahkeme, başvuranın 9 Kasım 2010 tarihinde 16.00'dan itibaren alıkonulmasına ilişkin gerekçelerin, yerel makamlarca başvurana bildirilmediği sonucuna varmaktadır.

67. Bu nedenle mevcut davada, Sözleşme'nin 5 § 2 maddesi ihlal edilmiştir.

c. Sözleşme'nin 5 §§ 4 ve 5. maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

68. Başvuranın, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamındaki iddiası hususunda; Hükümet, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılma durumunun hukuka uygun olup olmadığı konusunda itirazda bulunabileceği bir hukuk yolunun mevcut olduğunu beyan etmiştir. Hükümet özellikle, başvuranın gözetiminde tutulması nedeniyle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91 § 4 maddesi uyarınca serbest bırakılma talebiyle, Sulh Ceza Mahkemelerine başvuruda bulunabileceğini ileri sürmüştür. Kanunun söz konusu maddesine göre, ceza soruşturması veya kovuşturması sonucunda gözetim altına alınan bir kişi, serbest bırakılma talebinde bulunabilir. Buna alternatif olarak ise, Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde tutulmasına ilişkin karara itiraz etmek amacıyla idare mahkemelerine başvuruda bulunabileceğini ifade etmiştir. Hükümet bu görüşünü desteklemek amacıyla, Ankara ve İstanbul İdare Mahkemelerince incelenen iki davada verilen kararların birer kopyalarını iletmiştir.

69. Bu davaların ilkinde, geri gönderme merkezinde tutulan A.A. isimli İranlı bir sığınmacı, 14 Temmuz 2008 tarihinde İçişleri Bakanlığı'ndan serbest bırakılma talebinde bulunmuştur. Sonrasında ise 6 Ağustos 2008 tarihinde Ankara İdare Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. A.A., BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından sığınmacı olarak tanındığını ifade ederek; alıkonulmasının hukuka aykırı olduğunu öne sürmüştür. Ankara İdare Mahkemesi, 17 Eylül 2008 tarihinde, A.A.'nın geçici tedbir olarak, serbest bırakılmasına karar vermiştir. 21 Ocak 2009 tarihinde ise ilgili mahkeme, kişinin tutulmasına yönelik idari kararı iptal etmiştir. Hükümet tarafından iletilen ikinci karar ise, Romanya vatandaşı A.T.'nin, Türkiye'den ayrılmasını zorunlu kılan idari kararın iptal edilmesi amacıyla açtığı bir davayla ilgilidir.

70. Hükümet, Sözleşme'nin 5 § 5 maddesi kapsamındaki şikâyete ilişkin olarak, 5 § 1, 2 veya 4. maddelerin ihlal edilmemesi nedeniyle, başvuranın 5 § 5 maddesi kapsamındaki hakkının da ihlal edilmediğini ileri sürmüştür.

71. Başvuran buna yanıt olarak, ceza soruşturması kapsamında değil, yalnızca yabancı olmasından dolayı alıkonulması nedeniyle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91 § 4 maddesi uyarınca serbest bırakılma talebinde bulunamayacağını ifade etmiştir. Hükümet'in idare mahkemeleri nezdindeki hukuk yolu-

na ilişkin beyanları hususunda ise, başvuran, A.T.'nin açtığı davanın, ilgili kişinin alıkonulmasıyla değil, Türkiye'den gönderilmesi ile ilgili olduğunu; bu nedenle idare mahkemesi kararının bu davada uygulanabilir olmadığını öne sürmüştür. Ayrıca, idare mahkemesinin A.A. tarafından açılan dava kapsamında geçici tedbire hükmetmesi işleminin iki ay sürdüğünü ve bu gecikmenin Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinde güvence altına alınan "ivedilikle adli incelemeye tabi tutma" koşuluyla bağdaşmadığını kaydetmiştir.

72. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 5 maddesi kapsamındaki şikâyeti hususunda, 5. madde kapsamındaki haklarının ihlali ile ilgili olarak tazminat talep edebileceği herhangi bir hukuk yolu bulunmadığını bildirmiştir.

73. Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin amacının, hürriyetinden yoksun bırakılan kişilerin, tabi tutuldukları tedbirin yasaya uygunluğu hakkında mahkemeye başvurma hakkını güvence altına almak olduğunu yinelemektedir. Bir kişinin alıkonulması sırasında, söz konusu alıkoyma işleminin hukuka uygun olup olmadığının ivedilikle incelenmesi amacıyla hukuk yolları açık olmalıdır. Söz konusu inceleme, uygun olması halinde, serbest bırakma işlemiyle sonuçlanabilmeyle elverişli olmalıdır. Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamındaki hukuk yolunun teoride ve pratikte yeterli şekilde belirgin olması gerekir. Olmaması halinde söz konusu hükmün amaçlarının gerektirdiği erişilebilirlik ve etkinlik koşullarını karşılamayacaktır (bk. *Tehrani ve Diğerleri / Türkiye*, no. 32940/08, 41626/08 ve 43616/08, § 76, 13 Nisan 2010 ve burada anılan davalar).

74. Mahkeme mevcut davada ilk olarak, başvuranın göç denetimi kapsamında tutulduğunu tespit ettiğini kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 56. paragraf). Bu nedenle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91 § 4 maddesi, başvuranın, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi anlamında tutulmasının hukuka aykırı olduğu konusunda itirazda bulunabileceği bir hukuk yolu olarak değerlendirilemez. Mahkeme, A.T. ile ilgili olarak ise, A.T.'nin idare mahkemelerine başvuruda bulunduğunu ve Türkiye'den gönderilmesine ilişkin kararın hukuka aykırı olduğu hususunda şikâyette bulunduğunu kaydetmektedir. İdare mahkemesi nezdinde açtığı dava, kişinin alıkonulması ile ilgili değildir. Mahkeme son olarak, A.A. tarafından açılan dava hususunda; yapılan adli incelemenin, ivedi olarak nitelendirilemeyeceğine ve bu nedenle

de A.A'nın talebine ilişkin olarak etkin bir yanıt teşkil etmediğine hükmetmiştir. Zira, idare mahkemesi tarafından yapılan inceleme, kırk iki gün sürmüş ve A.A. alınulmasının hukuka aykırı olduğu konusunda itirazda bulunduktan yetmiş iki gün sonra serbest bırakılmıştır (bk. yukarıda anılan *Tehrani ve Diğerleri* kararı, § 77).

75. Mahkeme ayrıca, başvuranın özgürlüğünden mahrum bırakılmasının nedenleri hakkında gerekli şekilde bilgilendirilmediğini tespit etmiştir (bk. yukarıdaki paragraf 66). Mahkeme bu olgunun, başvuranın Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi uyarınca tutulma işlemine itiraz etmesi hakkının esastan yoksun kalmasına yol açtığı kanısındadır (bk. yukarıda anılan *Abdolkhani ve Karimnia* kararı, § 141, ve *Dbouba / Türkiye*, no. 15916/09, § 54, 13 Temmuz 2010).

76. Mahkeme son olarak, başvuranın Sözleşme'nin 5 § 5 maddesi kapsamındaki şikâyeti hususunda; Hükümet'in mevcut davayla ilgili olarak, başvuranın 5 § 1, 5 § 2 ve 5 § 4. maddelerince güvence altına alınan haklarının ihlali için tazminat talebinde bulunabileceği bir usulün mevcut olduğunu kanıtlayan beyanlarda bulunmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme ayrıca, Türk hukuk sisteminin başvuranın konumundaki kişilere Sözleşme'nin 5 § 5 maddesinin gerektirdiği şekilde hukuka aykırı tutulmalarına ilişkin tazminat elde etmelerine olanak tanıyan bir hukuk yolu sağlamadığı sonucuna vardığı pek çok geçmiş davada, Sözleşme'nin 5 §§ 4 ve 5 maddelerinin ihlâl edildiğine karar vermiştir (bk. yukarıda anılan *Dbouba* kararı, §§ 53-54, ve yukarıda anılan *Yarashonen* kararı, §§ 48-50). Hükümet tarafından, idare mahkemelerinin, bu tür kişilere tazminat verilmesine hükmettiğine ilişkin herhangi bir örnek sunulmaması nedeniyle; Mahkeme yukarıda belirtilen kararlarında ulaştığından farklı bir sonuca varmak için herhangi bir sebep görmemektedir.

77. Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, Sözleşme'nin 5 §§ 4 ve 5. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

B. Birinci başvuranın, İstanbul Atatürk Havalimanı ve Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde tutulması bağlamında, Sözleşme'nin 3 ve 13. maddelerinin ihlal edildiği iddiası hakkında

78. Başvuran, Sözleşme'nin 3. maddesine dayanarak; İstanbul Atatürk Havalimanı ve Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde bulunan alı-

koyma merkezlerinin fiziki koşulları hakkında şikâyetle bulunmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin 3. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesi kapsamında; tutulma koşulları hakkında şikâyetle bulunabilmesi için etkin bir hukuk yolu olmadığı hususunda şikâyetle bulunmuştur.

Sözleşme'nin 3 ve 13. maddeleri aşağıdaki gibidir:

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

Madde 13

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

79. Hükümet bu görüşlere itiraz etmiştir.

1. Kabul edilebilirlik hakkında

80. Hükümet, başvurunun bu bölümünün, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda, başvuranın idari ve adli makamlara başvurabileceğini, tutulma koşullarının iyileştirilmesi talebinde bulunabileceğini ve Anayasa'nın 125. maddesi veya İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2(1)(a) ve (b) maddeleri uyarınca, tazminat talep edebileceğini ileri sürmüştür. Hükümet, yabancı ülke vatandaşlarının alıkonulduğu yerlerdeki koşulların incelendiği herhangi bir idari veya adli yargı kararı örneği sunmamıştır. Ancak Hükümet'e göre bu durum, kullanılmasını önerdiği idari hukuk yollarının etkin olmadığı anlamına gelmemektedir.

81. Başvuran buna yanıt olarak, Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdiği dilekçesinde, tutulma koşullarına ilişkin olarak şikâyetle bulunduğunu; ancak herhangi bir sonuca ulaşamadığını ifade etmiştir. Ayrıca Hükümet'in, söz konusu yasal hükümlerin uygulamada nasıl etkin hukuk yolu sunabileceğini gösteren somut ve geçerli örnekler sunmadığını da ele alan şikâyetine ilişkin olarak yeterli

bir hukuk yolu bulunmadığını ileri sürmüştür.

82. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin meselenin, başvuranın tutulduğu insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullar hakkında şikâyetinde bulunmak üzere başvurabileceği etkin bir hukuk yolu olmamasına ilişkin şikâyetinin esasıyla yakından bağlantılı olduğu kanısındadır. Dolayısıyla Mahkeme Hükümet'in itirazını, Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında yapılan şikâyetin esasıyla birleştirmeyi gerekli görmektedir (bk. diğerlerinin yanında, *Sergey Babushkin / Rusya*, no. 5993/08, § 34, 28 Kasım 2013 ve yukarıda anılan *Yarashonen* kararı, § 54).

83. Mahkeme, başvurunun bu kısmının, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesinin anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığına karar vermiştir. Ayrıca kabul edilemezliğe ilişkin olarak herhangi bir husus tespit edememiştir. Dolayısıyla kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

2. Esas hakkında

a. Başvuranın İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulması hakkında

i. Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

84. Hükümet, başvuranın tutulma koşulları hakkındaki şikâyetleri bakımından yeterli hukuk yolu bulunduğunu öne sürmüştür.

85. Başvuran ise, tutulma koşulları hakkındaki şikâyetleri bakımından yeterli ve etkin hukuk yolu bulunmadığını iddia etmiştir.

86. Mahkeme, karşılaştırılabilir davalarda Hükümet'in söz konusu davadakine benzer nitelikteki ilk itirazlarını inceleyerek reddetmiş ve ayrıca 13. maddenin ihlal edildiğini tespit etmiştir (bk. *Z.N.S. / Türkiye*, no. 21896/08, §§ 74-78, 19 Ocak 2010; *Abdolkhani ve Karimnia / Türkiye* (no. 2)), no. 50213/08, §§ 25-26, 27 Temmuz 2010; ve daha güncel olan yukarıda anılan *Yarashonen* kararı, §§ 56-66). Somut davanın, başta "tartışmaya açık bir şikâyetin" mevcudiyeti olmak üzere, kendine özgü koşulları dikkate alındığında (bk. aşağıdaki 90-98 paragraflar); Mahkeme, yukarıda bahsedilen davalar hakkındaki tespitlerinden ayrılmak için herhangi bir sebep görememektedir.

87. Bu nedenle Mahkeme, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesine

ilişkin itirazını reddetmekle birlikte; başvuranın tutulma koşullarının kötü olduğu hususunda şikâyetinde bulunması amacıyla etkin bir hukuk yolunun mevcut olması sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

ii. Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği iddiası hakkında

88. Hükümet, İstanbul Atatürk Havalimanı alıkoyma merkezindeki koşullara ilişkin beyanını yinelemiş (bk. yukarıdaki 32-34. paragraflar) ve bu koşulların, Sözleşme'nin 3. maddesinde belirtilen gereklilikleri karşıladığını ileri sürmüştür. Hükümet başvuranın tutulduğu odanın bir fotoğrafını ve 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında odada tutulan kişilerin sayısını gösteren kayıtların kopyalarını göndermiştir.

89. Başvuran ise buna yanıt olarak, havalimanında alıkonulduğu sırada odanın aşırı derecede kalabalık olduğunu beyan etmiştir. Bu bağlamda, Hükümet'in 10 ve 11 Kasım 2012 tarihlerine ilişkin kayıtları iletmediğini ve 12 Kasım 2010 tarihinde halen tutulma durumunda olmasına rağmen, Hükümet'in iletmediği listede isminin bulunmadığını kaydetmiştir. Bu nedenle Hükümet'in sunduğu kayıtların güvenilir olmadığı görüşündedir.

90. Başvuran ayrıca, Hükümet'in sunduğu fotoğraftan da görüleceği üzere, tutulduğu odanın ikiye bölünmüş olduğunu ve güneş ışığı almayan ve temiz hava imkânı bulunmayan bölümde kaldığını ifade etmiştir. Odada üzerinde uyuyabileceği herhangi bir mobilya bulunmadığını ve alıkonulma süreci boyunca kişisel temizliğini devam ettirmesine izin verilmediğini öne sürmüştür.

91. Mahkeme tutulma koşullarına ilişkin içtihatlarındaki yerleşik ilkelere atıfta bulunmaktadır (bk. özellikle, yukarıda anılan *Yarashonen* kararı, §§ 70-73 ve burada anılan davalar). Kısa süreliğine olsa dahi, yetersiz tutulma koşulları nedeniyle 3. maddenin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Kalabalık ve kirli bir hücrede on ve dört günlüğüne alıkoyma işleminin gerçekleştiği *Koktysh / Ukrayna* (no. 43707/07, §§ 22 ve 91-95, 10 Aralık 2009) davası, beş günlüğüne alıkoyma işleminin gerçekleştiği *Gavrilovici / Moldova* (no. 25464/05, §§ 25 ve 42-44, 15 Aralık 2009) davası ve *Caşuneanu / Romanya* (no. 22018/10, § 60-62, 16 Nisan 2013) davası örnek olarak sunulabilir.

92. Mahkeme tarafların, başvuranın İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulma koşullarını birçok açıdan tartıştığını gözlemlemektedir. Ancak Mahkeme, taraflar arasındaki bütün görüş farklılıklarını açıklığa kavuşturmanın gerekli olmadığı kanısındadır. Zira, sunulan gerçekler temelinde ve davalı Hükümet tarafından itiraz edilmeyen gerçekler temelinde 3. maddenin ihlal edildiğini tespit edebilmektedir.

93. Mahkeme bu bağlamda, Hükümet'in başvurularla birlikte alıkonulan kişilerin tam sayılarıyla ilgili olarak ve kadın ve erkeklerin ayrı ayrı tutulup tutulmadığı hakkında herhangi bir bilgi sunmadığını kaydetmektedir. Hükümet ayrıca, başvuranın iddia ettiği gibi, başvuranın güneş ışığı ve temiz hava alan bölümde tutulup tutulmadığı hususunda da herhangi bir bilgi sunmamıştır. Hükümet yalnızca, 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında alıkonulan kişilerin sayısı hakkında bilgi sunmuştur. Başvuranın isminin 12 Kasım 2010'da 08.00'da hazırlanan alıkonulanlar listesinde olmaması göz önünde bulundurulduğunda, bu belgedeki bilgilerin tamamen güvenilir olduğu söylenemez.

94. Hükümet tarafından sunulan bilgilerin kısıtlı olması nedeniyle, başvurularla birlikte 9 ve 12 Kasım 2010 tarihleri arasında havalimanındaki alıkoyma merkezinde tutulan kişilerin sayısının ve başvuranın nerede tutulduğunun tam olarak tespit edilmesi imkânsızdır. Hükümet'in beyanlarının, hareket noktası olarak kabul edilmesi durumunda; havalimanında otuz iki metre karelik bir alanda kadın ve erkeklerin bir arada tutulduğu ve 9 Kasım 2010'da otuz sekiz kişinin, 12 Kasım 2010'da ise kırk dokuz kişinin alıkonulduğunun kabul edilmesi gerekir. Birinci başvuranın, tutulmasına ilişkin beyanlarının, daha detaylı ve daha kesin olduğu ve bu beyanlara Hükümet tarafından itiraz edilmediği göz önünde bulundurulduğunda; Mahkeme söz konusu beyanları dikkate almaktadır. Bu nedenle Mahkeme, alıkonulma yeri ile ilgili olarak birinci başvuranın beyanını kabul etmektedir. Başvurana göre, alıkonulduğu yer, odanın güneş ışığı bulunmayan ve temiz hava almayan bölümüdür. Mahkeme, başvuranın Hükümet tarafından Mahkeme'ye sunulan kayıtlarda listelenen diğer kadınlarla birlikte tutulduğu sonucuna varmaktadır.

95. Mahkeme başvuranın, 9 Kasım 2010 tarihinde en geç 16.00'da havalı-

manındaki alıkoyma merkezine götürüldüğünü gözlemlemektedir. En geç ertesi günün sabahına kadar, yedi sandalye ve bir divanın bulunduğu 16 metre karelik bir alanda altı diğer kişiyle birlikte tutulmuştur. Benzer şekilde, 12 Kasım 2010 tarihinde, 08.00'da hazırlanan bir belgeye göre, başvuran en az on iki diğer kişiyle birlikte aynı yerde alıkonulmuştur. Bu nedenle 9 Kasım 2010 tarihinde, oda içerisinde her kadın başına düşen alan yaklaşık 2.30 metre kare olup; 12 Kasım 2010 tarihinde, bu alan 1.23 metre kareye kadar düşmüştür.

96. Mahkeme, İstanbul Atatürk Havalimanı'nda bulunan alıkoyma merkezinin, CPT'nin belirttiği şekilde (bk. yukarıdaki paragraf 37), insanları oldukça kısa süreliğine tutmak için tasarlandığını kaydetmektedir. Başvuranla aynı anda odada tutulan kişilerin sayısının makul olduğu ve maddi koşulların, kısa süreli olarak alıkoyma işlemleri için yeterli olduğunun ileri sürülebilmesine rağmen; bu durum üç günü aşan tutma işlemleri için geçerli değildir. Mahkeme bu bağlamda, başvuranların üç metrekareden küçük bir zemin alanına sahip olması halinde, aşırı kalabalıklık durumunun, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin ihlâl kararı verilmesini tek başına haklı kılacak derecede ciddi olduğunun değerlendirilmesi gerektiğine karar verdiğini yinelemektedir (bk. *Tunis / Estonya*, no. 429/12, § 44, 19 Aralık 2013, ve yukarıda anılan *Caşuneanu / Romanya*, §§ 43 ve 60-62).

97. Mahkeme ayrıca, özellikle 12 Kasım 2010 tarihinde, başvuranın ve beraberinde tutulan kişilerin, alıkonuldukları odada oturmaları için yeterli sandalye sayısı dahi olmadığını kaydetmektedir. Dahası, söz konusu odada üzerinde uyunabilecek nitelikte yalnızca bir mobilya bulunması sebebiyle, sırayla uyumak durumunda kalmışlardır. Mahkeme, uyuyabilmeye elverişli herhangi bir yer bulunmamasının, başvuranın davasında söz konusu olan aşırı kalabalıklık durumunu daha da kötü hale getirdiği görüşündedir (bk. yukarıda anılan *Koktysh* kararı, § 94).

98. Mahkeme, yukarıdaki bulguların yanı sıra başvuranın tutulma süresinin belirsiz olduğu sırada yaşanmış olması muhtemel endişenin, başvuranın tutulduğu koşullar nedeniyle, tutulma işleminin kendisinde mevcut olan önlenemez ıstırap seviyesini aşan ve Sözleşme'nin 3. maddesinde yasaklanan aşağılayıcı muamele seviyesine ulaşan derecede bir sıkıntıya maruz kaldığına karar veril-

mesi için yeterli olduğunu değerlendirmektedir (bk. *mevcut davaya uygulandığı ölçüde*, yukarıda anılan *Yarashonen* kararı, § 80 ve yukarıda anılan *Z.N.S. / Türkiye*, § 86). Dolayısıyla başvuranın İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulduğu koşullara ilişkin iddialarının geri kalanının incelenmesi gerekli değildir.

99. Bu nedenle, başvuranın İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulduğu koşullar nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesi ihlâl edilmiştir.

b. Başvuranın Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde tutulması hakkında

100. Başvuranın Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde kısa süreliğine tutulduğu ve İstanbul Atatürk Havalimanı'ndaki tutulma koşulları nedeniyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin tespit edildiği dikkate alındığında, Mahkeme başvuranın bu başlık altındaki şikâyetleri hakkında ayrı bir karar verilmesine gerek olmadığı kanısındadır (bk. *mevcut davaya uygulandığı ölçüde*, *Kamil Uzun / Türkiye*, no. 37910/97, § 64, 10 Mayıs 2007 ve *Güveç / Türkiye*, no. 70337/01, § 135, AİHM 2009).

C. Sözleşme'nin ihlal edildiği iddia edilen diğer maddeleri hakkında

101. Birinci başvuran, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesiyle bağlantılı olarak, 13. maddesi uyarınca, iç hukuk kapsamında etkin bir hukuk yolu bulunmadığı konusunda şikâyetinde bulunmuştur. Birinci başvurana göre, kendisi ve ikinci başvuran, yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin usuli güvencelere aykırı olarak, topluca sınır dışı edilmişlerdir.

102. Mahkeme, Türkiye'nin Sözleşme'ye ek 4 No.lu ve 7 No.lu Protokolleri imzalamadığını kaydetmektedir. Bu nedenle, başvuranın Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesiyle bağlantılı olarak, 13. maddesi kapsamındaki şikâyetleri, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında, Sözleşme hükümleriyle kişi bakımından bağdaşmamakta olup; 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir. (bk. *Ghorbanov / Türkiye* (k.k.), No. 28127/09, AİHM 24 Ağustos 2010).

IV. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

103. Sözleşme’nin 41. maddesi şunu öngörmektedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

104. Birinci başvuran, maddi tazminata ilişkin olarak 228,15 avro talep etmiştir. Bu bağlamda, yakalanması ve sonrasında alıkonulmasının sonucu olarak, İstanbul’dan Londra’ya yeni bir uçak bileti almak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Talebini desteklemek amacıyla ise, söz konusu uçak biletinin fotokopisini iletmıştır. Birinci başvuran ayrıca, manevi tazminata ilişkin olarak 20.000 avro talep etmiştir.

105. Hükümet, talep edilen miktarların dayanaksız ve aşırı olduğunu ileri sürerek; taleplere itiraz etmiştir.

106. Mahkeme, 9 Kasım 2010 tarihinde, havalimanı güvenlik görevlilerinin ikinci başvuranın pasaportundaki fotoğrafın kendisine benzemediği ve başkasına ait olabileceği kanısına varmaları nedeniyle; birinci başvuranın uçağa binmesinin engellenmesinin bir sonucu olarak yeni bir uçak bileti almak zorunda kaldığını kaydetmektedir. İkinci başvuranın pasaportunun incelenmesi amacıyla, başvuranların her ikisi de pasaport kontrol büro amirliğinde bulunan “sorunlu yolcu odasına” götürülmüşlerdir. Yeni bir uçak bileti alınması gereğinden dolayı iddia edilen maddi tazminat, doğrudan, Mahkeme’nin Sözleşme’nin 3, 5 ve 13. maddelerinin ihlaline neden olduğunu tespit ettiği ve birinci başvuranın alıkonulduğu koşullardan dolayı ortaya çıkmamıştır. Bu nedenle Mahkeme, belirlenen ihlaller ve iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı tespit edememektedir. Sonuç olarak, bu talebi reddetmektedir. Öte yandan, birinci başvuranın yalnızca ihlal tespit edilmesi yoluyla tazmin edilemeyecek derecede manevi zarara uğradığı kanısındadır. Söz konusu ihlallerin ciddiyeti ve hakkaniyet temelindeki değerlendirmeler ışığında, başvurana manevi tazminat olarak 10.000 avro ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve giderler

107. Birinci başvuran aynı zamanda, avukat ücreti ve seyahat, kırtasiye, fotokopi, tercüme ve posta masrafları gibi diğer masraf ve giderler de dâhil olmak üzere; yerel makamlar ve Mahkeme önünde gerçekleşen masraf ve giderlere ilişkin olarak 5.932 avro talep etmiştir. Bu bağlamda, avukatlarının kırk yedi saatlik yasal çalışma yaptığını gösteren bir zaman çizelgesi, avukatlarından birine 660 avro ödediğini gösteren bir makbuz ve diğer masraf ve giderlere ilişkin makbuzlar sunmuştur.

108. Hükümet, temelden yoksun olduğu gerekçesiyle bu taleplere itiraz etmiştir.

109. Mahkeme'nin içtihatlarına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Mahkeme mevcut davada, elindeki belgelerin ve yukarıda belirtilen kriterin ışığında, başvurana tüm başlıklar altındaki masraflara karşılık olarak 3.500 ödenmesinin makul olduğu görüşündedir.

C. Gecikme Faizi

110. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğunu değerlendirmektedir.

İŞBU GEREKÇELERLE MAHKEME OY BİRLİĞİYLE,

1. İstanbul Atatürk Havalimanı ve Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ndeki kötü fiziki koşullara ilişkin olarak, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazı ile birinci başvuranın Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki şikâyetini esasa ilişkin incelemeyle birleştirmeye ve birinci başvuranın, İstanbul Atatürk Havalimanı'nda alıkonulması hakkındaki şikâyetiyle ilgili olan kısmını reddetmeye;

2. Birinci başvuranın özgürlük hakkına ilişkin olarak Sözleşme'nin 5 §§ 1, 2, 4 ve 5. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerinin ve İstanbul Atatürk Havalimanı

ve Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'ndeki tutulma koşulları ve bu koşullara yönelik olarak etkin hukuk yolu bulunmamasına ilişkin olarak 3 ve 13. maddeler kapsamındaki şikâyetlerinin kabul edilebilir; başvurunun diğer kısımlarının kabul edilemez olduğuna;

3. Birinci başvuran ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 5 §§ 1, 2, 4 ve 5. maddelerinin ihlal edildiğine;

4. Birinci başvuranın İstanbul Atatürk Havalimanı'nda tutulma koşulları nedeniyle, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine;

5. Birinci başvuranla ilgili olarak, İstanbul Atatürk Havalimanı'ndaki tutulma koşullarına yönelik şikâyette bulunmak amacıyla etkin hukuk yolları bulunmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 3. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesinin ihlal edildiğine;

6. Birinci başvuranın, Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezi'nde tutulma koşulları ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 3 ve 13. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerinin incelenmesine gerek olmadığına;

7.

(a) Davalı devlet tarafından birinci başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devlet'in para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağların ödenmesine:

(i) Manevi tazminata ilişkin olarak, miktara yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, 10.000 avro (onbin avro);

(ii) Masraf ve giderlere ilişkin olarak, birinci başvurana yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, 3.500 avro (üç binbeşyüz avro);

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranda, yukarıda bahsedilen meblağlara basit faiz uygulanmasına;

8. Başvuranların diğer adil tazmin taleplerini reddetmeye;

Karar vermiştir.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 21 Ekim 2014 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Abel Campos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Guido Raimondi
Başkan